

JURIDISCHE AGENDA VOOR DE CREATIEVE INDUSTRIE
Rondetafel Sleutelgebied
8 juni 2005, bij Waag Society

Op 8 juni kwamen een 12-tal juristen en beleidsmakers bij elkaar met als doel het vaststellen van de 'juridische agenda' voor de Creatieve Industrie. De vraag: Welke wetten, regels en juridische praktijken vormen een belemmering, of juist een stimulant, voor een internationaal succesvolle creatieve industrie?

Moderator: Michiel Frackers

Deelnemers:

Olga Meijer, Buma Stemra
Sjoera Nas, Bits of Freedom
Christiaan Alberdingk Thijm, SOLV Advocaten
Jasper Kraaijeveld, Ministerie van Economische Zaken
Job Hengeveld, Hengeveld Advocaten
Babiche Westerbrink- Veenendaal, Accenture Legal
Hans Bousie, Bousie Advocaten
Paul Keller, Waag Society
Bjorn Weijers, Waag Society

Omdat de overheid de creatieve industrie als sleutelgebied in de economische ontwikkeling heeft gedefinieerd, organiseren Syntens en Virtueel Platform rondetafel sessies om na te gaan hoe deze industrie in Nederland een sterkere en meer vooruitstrevende positie kan innemen. In deze tweede sessie over de creatieve industrie zijn vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de overheid en culturele instellingen uitgenodigd om te praten over de juridische kanten van de ontwikkelingen in de sector. Deze gesprekken spitsen zich toe op de vraag wat de belemmerende punten zijn en hoe we dit oplossen:

- wat kunnen we voor elkaar doen
- wat kan de overheid doen (OC&W, EZ)
- wat kunnen we zelf doen.

Antoinette Hoes van Syntens leidt de vergadering in met een opsomming van mogelijke agendapunten. Op juridisch vlak spelen er in de sector een aantal problemen, waarbij intellectueel eigendom het hoofdonderwerp vormt. Hoe bescherm je dit, maar ook, hoe ga je er op zo'n manier mee om dat je innovatie niet belemmert? Het is als overheid lastig om grip te krijgen op dit thema, daar er zoveel tegengestelde belangen spelen.

Een belang van veel kleine ontwikkelaars is bijvoorbeeld dat van meer soepele regels. Een meer soepele benadering waarbij alles rondom intellectueel eigendom niet helemaal juridisch dichtgetimmerd is heeft als voordeel dat je makkelijk voort kan bouwen om andermans werk - je zou kunnen spreken van het 'remixen' van ideeën en innovaties. Tegelijkertijd zie je ook dat deze ontwikkelaars hun producten vanwege geld en tijdgebrek niet als intellectueel eigendom beschermen - waarmee ze een waardevermeerdering laten liggen.

Wat heel concreet in de creatieve industrie op juridisch gebied speelt is de invoering van Europese softwarepatenten. Dit zal voor zowel grote als kleine ontwikkelaars een grote belemmering vormen bij het ontwikkelen van software.

Als laatste punt op de agenda schetst Antoinette kort het probleem van de film- en muziekindustrie: hoe ga je geld verdienen met iets dat tegenwoordig massaal gedownload wordt en waarvoor je geen vaste dragers meer hoeft te kopen?

Paul van Waag Society (stichting voor oude en nieuwe media) oppert om ook privacy issues en de wetgeving hiervoor in de sessie te bespreken. Bij veel business modellen of applicaties in de creatieve industrie wil je de interactie tussen je gebruikers bevorderen, maar hierdoor kunnen er schendingen van privacy ontstaan. Dit gaat ook over internationale afstemming van juridische kwesties, omdat on-line bedrijvigheid zich niet zoveel aantrekt van landsgrenzen. Hoe ga je hier mee om?

[Discussiemoderator Michiel Frackers komt binnen]

Jasper Kraaijeveld (Ministerie van Economische Zaken) benadrukt dat in één sessie niet zoveel tijd is om een breed scala aan onderwerpen te bespreken en stelt voor het gesprek te beperken tot intellectueel eigendom en auteursrechten omdat dit ook hetgeen is wat de creatieve industrie als sector bindt.

Hans Bousie (Bousie Advocaten, juridisch adviesbureau voor media en entertainment) bijt in dit onderwerp de spits af door zich af te vragen of er op juridisch gebied enige vorm van coordinatie is tussen de diverse overheidsinstanties en ministeries, daar besluitvorming over regelgeving bijvoorbeeld ook het Ministerie van Economische Zaken aangaat. Als voorbeeld van zo'n situatie draagt Hans de wet op de vaste boekenprijs aan en de vraag waarom er niet zoiets voor de muziekindustrie is.

Volgens Karin van het Ministerie voor Economische Zaken is deze behoefte aan structurele coördinatie tussen overheidsorganen inmiddels herkend en zijn er aanbevelingen gedaan om dit tot stand te brengen.

Olga Meijer (Buma Stemra) vraagt zich af wat er eigenlijk allemaal onder de creatieve industrie valt.

Deze vraag kwam ook sterk naar voren in de vorige rondetafel sessie en Michiel merkt op dat het geen onbelangrijke vraag is omdat je vanuit de definitie kan bepalen wie er aanspraak op potjes bij de overheid kan maken. In de vorige sessie bleef de definitie een punt van discussie; als richtlijn werd 'alle media, cultuur en ook reclame, behalve ICT' aangehouden. Dus geen Marktplaats.nl maar wel Ilsemedia, hetgeen volgens Michiel wel wat eigenaardig is.

Jasper stelt dat elke definitie zo zijn voors en tegens heeft, en is het niet verstandig al te lang bij de definitie stil te staan. Het is belangrijk toch tot een soort van consensus te komen. In de engelstalig wereld geldt de definitie: 'de gehele gesubsidieerde culturele wereld tot en met de creatieve zakelijke dienstverlening en reclame'. Wat deze bedrijvigheid met elkaar gemeen heeft is de intellectuele eigendomsrechten die op ontwikkelde producten kunnen worden toegepast.

Michiel brengt de agenda naar de punten die tijdens deze sessie naar voren zullen moeten komen: welke belemmeringen kan de overheid wegnemen? Hoe kan de overheid de sector stimuleren? En, zo merkt Jasper op, te bedenken wat bedrijven en organisaties in de ci zelf kunnen doen - in plaats van direct naar de overheid te kijken.

Antoinette zou graag deze uitkomsten willen gebruiken als een opstapje voor verder onderzoek, op welke problemen we in moeten zoomen. Het kan zijn dat er belemmeringen of problemen spelen die we niet kunnen tacklen of waarvoor er andere mensen in moeten worden geschakeld. Het is dus ook belangrijk te bedenken bij wie of wat we de uitkomsten neerleggen om resultaat te verkrijgen.

Vanuit Economische Zaken zijn er voorstellen voor wetten opgesteld, maar veel regelgeving loopt ook via andere instanties of ministeries. Als je dus bij de overheid voorstellen of adviezen voor verandering wil neerleggen moet je met een mooi uitgewerkt rapport komen en het bij de juiste instantie onder de aandacht brengen, zo merkt Jasper op.

Hans merkt op dat de aanwezigen met elkaar geen belangenvereniging vormen en het goed is om een inventarisatie te maken van knelpunten, maar het rapport schrijven is te ver gegrepen en misschien meer iets voor Jasper? Wat vinden de aanwezigen hiervan en wat zien zij als knelpunten?

Paul ziet dat het vrijgeven van bepaalde rechten op intellectueel eigendom en alternatieve licentieovereenkomsten erg goed gaat zoals in de 'creative commons' richtlijnen is opgesteld. Er is echter een gebied waar dat totaal onmogelijk is en dat is de auteursrechten van muzikanten. De agenda van Buma Stemra is een heel andere dan die van instellingen zoals de Waag die geïnteresseerd zijn in alternatieve modellen die innovatie kunnen bevorderen. Er zou een manier moeten komen die muzikanten in staat stelt om bepaalde werken wel en andere niet vrij te geven. Niet iedereen die muziek maakt en hier publiek voor zoekt wil voor al zijn werk een bescherming als die door Buma-Stemra wordt gegeven. En zoals het nu gaat kunnen auteurs die eenmaal hun muziek vrij hebben gegeven niet meer bij de Buma-Stemra aankloppen.

De reden volgens Olga van het alles-of-niets principe is vanwege de kracht van de collectiviteit. Als je daar gaten in slaat, ondermijnt je de productiviteit van het systeem. Het administratieproces zou hopeloos ingewikkeld worden als je allerlei uitzonderingen gaat maken, hoewel er bij de Buma-Stemra nu wel plannen zijn om andere manieren te onderzoeken.

Hans is het wel eens met het idee van collectiviteit, maar dan niet in termen van soorten regelingen als wel in de hoeveelheid gezaghebbende instanties. In de auteursrechtenwereld is er een woud aan rechtenorganisaties die het vreselijk omslachtig maken om gebruik te maken van bepaalde werken. Het zou een stuk productiever zijn als bijvoorbeeld Buma-Stemra de enige instantie zou zijn die zich bezighoudt met inning van rechten en gelden.

Het belangrijkste argument tegen een collectieve bescherming van intellectueel eigendom - zonder uitzonderingen - is volgens Paul de veranderde situatie op productiegebied. Vergeleken met 20 jaar geleden is iedereen nu in staat dingen te maken en dat wordt dan ook gedaan, van teksten tot muziek. Het bestaande rechtensysteem is opgesteld voor een andere tijd en tegenwoordig ondervind je er vooral hinder van.

Michiel vraagt zich af wie daar dan precies tegenaan lopen - zijn dit dan alleen de kleine onafhankelijke artiesten en producenten? Volgens Hans kan dit ook een belemmering zijn voor bijvoorbeeld musea. Hans betoogt dat het het beste zou zijn om

de Buma-Stemra tot een overheidsorganisatie uit te roepen en alle andere rechtenorganisaties te verbieden; die zijn namelijk nooit op één lijn te krijgen.

Het systeem van heffingen is volgens diverse aanwezigen inderdaad onhandig of soms zelfs totaal oneerlijk. Michiel vertelt een anekdote over een restaurant waar muziek over de speakers werd gedraaid, gemaakt door een groep die bevriend was met de restauranthouder. Toen een vertegenwoordiger van de Buma-Stemra langskwam, werden de hoeveelheid stoelen en speakers geteld en er moest betaald worden!

Ook Pierre van Waag Society hekelt het huidige heffingensysteem: er zijn diverse algemene heffingen, onder het mom van het compenseren van de thuiskopieerders en mensen die downloaden, maar dan nog worden mensen die muziek downloaden vervolgd. Paul voegt hier aan toe dat het recente voorstel om voor datadragers 2,60 euro per gigabyte te heffen zou betekenen dat Waag Society hun jaarbudget kwijt zou zijn aan heffingen.

De meeste aanwezigen zijn het erover eens dat het huidige rechtensysteem op de schop zou moeten. Een centraal orgaan dat rechten en heffingen regelt is gewenst; het liefst als staatsinstelling. Als oorzaak voor de huidige 'jungle' wordt de technologische vooruitgang genoemd, omdat met elk nieuw medium er weer een rechtenorganisatie bijkomt. En geen van deze instelling zal zichzelf opheffen - allen vechten voor hun eigen bestaan. Deze ondoorzichtige situatie is vervolgens voor kleine makers en diverse instanties op het gebied van cultureel erfgoed (musea, archiefinstellingen) een grote belemmering.

Paul merkt op dat ook vaak technologische vernieuwingen bedreigend zijn voor bestaande rechteninstellingen, waardoor er tegen deze vernieuwingen maatregelen worden afgekondigd. Hetgeen vooruitgang belemmert; als voorbeeld noemt Paul het Bittorrent systeem, waarbij distributie van data over een netwerk op een slimme decentrale manier wordt geregeld. Omdat dit systeem ook voor de verspreiding van films kan worden gebruikt is het vaak een schietschijf voor rechtenorganisaties en de overheid neemt die houding vaak over. Als de overheid nieuwe technologieën enkel als vehikel voor illegale activiteit gaat zien, zal innovatie worden gehinderd. Michiel heeft hierbij het voorbeeld van ID&T radio, waarbij nieuwe technologie voor distributie wordt gebruikt. Volgens de definitie van Donner is deze manier niet legaal en dus moeten er weer extra heffingen worden afgedragen - een dubbele heffing omdat voor deze muziek al eerder gelden zijn afgedragen.

Het risico is dat je dan de ontwikkeling van zogenaamde 'darknets' bevordert - netwerken die met encryptie beveiligd zijn en daardoor helemaal niet te controleren zijn, aldus Bjorn Wijers (Waag Society). De overheid moet zich niet laten verleiden technologie te verbieden, maar moet een legaal gebruik van innovatieve nieuwe mogelijkheden stimuleren.

Maar ook hier is er weer een tegenstelling in de belangen van grote en kleine partijen. Voor de kleinere partijen zijn zulke nieuwe technologieën een mogelijkheid om groter publiek te bereiken - voor de groten zijn het systemen die hun dominantie en business model aantasten. Het probleem is dat de overheid aan tafel schuift met de echt grote partijen als over deze technologieën wordt gesproken, volgens Antoinette. Wat in deze discussie verder van belang is het sterk internationale aspect: verspreiding van data houdt zich niet aan landsgrenzen. Kunnen we dan nog wel wat met wetgeving bereiken?

Samenwerking op bijvoorbeeld Europees niveau is in zulke gevallen gewenst. Maar wetgeving is iets van de lange adem, en technologie haalt de wet keer op keer in. Volgens Jasper is het daarom belangrijk te ontdekken waar de discussie plaats vindt en hoe je daar inspraak in kan hebben. In dit licht merkt Olga op dat makers slecht georganiseerd zijn. Belangenverenigingen zijn er wel, maar bijzonder weinig mensen zijn hierop aangesloten. Antoinette oppert dat een grote belangenvereniging of centrale belangen organisatie opzetten een goed idee zou zijn omdat je dan een breder draagvlak heb voor geluiden van de makers. De organisaties die er nu zijn zijn niet bekend of te klein - dit komt omdat de sector nog jong is. Bij de Kamer van Koophandel krijg je geen starterspakket als je websites maakt of een soortgelijk beroep.

Volgens Michiel is het huidige politieke klimaat ernaar dat een beetje succesvol idee in Den Haag wordt aangegrepen - er wil gescoord worden. Dus nu is de tijd om nieuwe initiatieven onder de aandacht te brengen en daar mee proberen te scoren. Een voorbeeld hiervan zou de Creative Commons regeling kunnen zijn. Maar je agenda moet wel duidelijk zijn volgens Paul: als je de sector als geheel wilt stimuleren is de behoefte om met één concreet onderwerp naar voren te treden wat minder, het gaat om de balans. Jasper voegt hier nog aan toe dat je wel een breed draagvlak moet hebben voordat de overheid naar je luistert. Dit kan je doen door je standpunt uiteen te zetten op schrift en met handtekeningen van de brancheorganisaties te komen, Den Haag wil zoveel mogelijk situatiepolitiek vermijden. Hans vindt het maar een bizar idee dat je met handtekeningen zou moeten komen, maar Jasper onderstreept nogmaals dat je als overheid belangen van zoveel mogelijk mensen wil horen en een goede afweging wil maken. Je beslissing moet een breed draagvlak hebben.

Er ontstaat een discussie in hoeverre je brancheorganisaties of belangenverenigingen nodig hebt. Internet is ook maar boven komen drijven volgens Michiel, en de regelgeving die betrekking heeft op Internet is niet een proces van voorstellen en het samenkomen van overheid en brancheorganisaties geweest, maar vaak door uitlokking van rechtzaken en het voortbouwen op de jurisprudentie die daar uit voortkwam, zoals bij de Scientology zaak tegen Xs4all.

Kunnen we dan de overheid zeggen dat wetgeving voor deze branche geen brancheorganisaties behoeft, maar voortkomt uit het toedoen van experts, vraagt Antoinette zich af? Jasper houdt die mogelijkheid open.

Wederom stelt Michiel voor om uit deze vergadering een concreet voorstel te laten komen dat ingediend wordt bij de overheid, zoals het Creative Commons model. Als bijvoorbeeld een instelling als die van Hans het ondertekent samen met Waag Society, wordt er dan niet naar geluisterd? Jasper wijst erop dat je wel fantastische ideeën kan hebben, maar als je deze niet heel actief gaat lobbyen gebeurt er niets. Het feit dat bepaalde belangen niet goed vertegenwoordigd worden en er geen organisatie voor is zegt ook iets. Volgens Hans kom je dan weer bij het punt dat het allemaal kleine jonge partijen zijn. Deze bedrijfjes of instellingen zijn vooral druk met het zichzelf bedruipen. Bovendien moet je niet verwachten dat uit een club als de oprichters van Planet Internet of Xs4all een sterke motivatie is om een belangenvereniging op te richten, deze pioniers zijn vaak veel te solitair ingesteld. Misschien wel later, als ze erg groot zijn en opgekocht door een ander bedrijf, maar dan vertegenwoordig je al niet meer de 'kleintjes'.

De discussie van belangenverenigingen is een lastige, maar wel belangrijk, want het enkel horen van een paar geluiden zoals we hier laten horen is voor een overheid niet voldoende om beleid te wijzigen of in te voeren, volgens Karin. En die paar geluiden zijn dan ook nog niet eens van mensen die op dit moment aan het maken zijn - de échte creatievelingen gaan niet zulke vergaderingen bijwonen denkt Paul. Antoinette benadrukt dat geluiden opvangen uit de sector juist wel een taak is waarvoor een instelling als Syntens in het leven is geroepen. Dat je op een gegeven moment niet meer met de makers of ondernemers zelf praat is niet meer dan logisch, omdat je gaat trechteren en probeert een algemene lijn te ontdekken, je abstraheert. Karin merkt in dit verband op dat er in de discussie over de creatieve industrie inderdaad een aantal grotere lijnen en thema's elke keer naar voren komen en dat dat al goed is om te kunnen concluderen naar aanleiding van een sessie als deze.

Hans rondt de sessie af door naar aanleiding hiervan aan Jasper te vragen om binnenkort een lijstje te sturen met wetten die naar aanleiding van deze sessie gewijzigd zijn. Antoinette en Michiel bedanken na deze ironische opmerking alle aanwezigen en de sessie is hiermee afgesloten.